

Vize budoucnosti města Brna

PhDr. Lubomír Kostrůň, M. A., CSc.

Vize budoucnosti jsou nejen lákavé, ale důležité. Pěstujeme v nich svou tvořivou fantazii a ony zpětně usměrňují naše myšlenky i činy. Vize jsou především syntézou našich přání a znalostí, získaných z analytických podkladů. Jsou nedostatkovou myšlenkovou surovinou strategického významu. Cílem těchto textů je podnítit tvorbu dalších. Časový horizont jsou léta 2050 – 2100.

Vize rozkvětu města Brna

Kvantitativní pohled. Samotné město má okolo půl milionu obyvatel (tedy zachovává si výhody postavení mezi regionálním centrem a velkoměstem), ovšem je lépe hovořit o metropolitní oblasti – hranice jsou spíše administrativní. Téměř souvislé osídlení spojuje město s předměstími Vídně a jazyky dalších satelitních předměstí rostou dále do údolí okresu Brno - venkov s atraktivními přírodními podmínkami. Na ose Brno - Vídeň žijí více než tři miliony obyvatel ve velmi příjemném prostředí sadů, zahrad, vinic, sportovních areálů a přírodních rezervací s bohatou infrastrukturou.

Kvalitativní pohled. Hlavními zdroji životaschopnosti města jsou zdravé a krásné přírodní prostředí a existence pestré škály organizací, umožňujících vzdělání, zaměstnání, společenské (kulturní, sportovní) vyžití v multikulturním prostředí.

Konkrétně jde o vysoké školy, obchodní instituce (dědicové BVV) a kulturní instituce a dále o úřady státní správy. Tyto dvě skupiny institucí jsou nosným tématem města. Vysoké školy mají výbornou pověst v rámci střední Evropy tím, že umožňují studentům studovat skutečně individuálně mezioborově na různých fakultách, z nichž několik lékařských a biologických oborů a snad některé technické obory dosáhly statutu špiček ve výzkumu, právě díky mezioborovým křížením. Mimořádně živé jsou kontakty zejména s Vídeňskou univerzitou. Učí se běžně ve všech světových jazycích, každý rok do města zavítá nějaký nositel Nobelovy ceny jako hostující profesor. Počet studentů se pohybuje sice jen mezi 50 – 70 tisíci, s výraznými menšími komunitami studentů z okolních zemí. Ovšem mnohem více zdejších mladých lidí a dospělá populace se vzdělávají e-learnigovým způsobem na libovolných vysokých školách po celém světě. Ve městě, které úspěšně navázalo na svou multikulturní historii, se hovoří běžně česky, anglicky i německy. Město je v mezinárodním měřítku známé především díky své fascinující kultuře divadel, výtvarných umělců, hi-tech performancí pod širým nebem, propojených s hudebním životem, jejichž formy a obsah se stále mění. Ve městě a dalších lokalitách jeho okolí (Valticko-lednický areál, Slavkov atd.) se odehrává téměř souvislý řetězec avantgardních přehlídek a festivalů, které přitahují spousty návštěvníků. Ty jakoby nahradily klíčovou úlohu, kterou kdysi ve světě obchodu hrály Brněnské veletrhy a výstavy. Je tomu ovšem trochu jinak – tato organizace totiž přesunula hlavní těžiště svého působení do oblasti organizování takovýchto „veletrhů“ nápadů a tvořivých idejí, protože hlavní oblastí skrytého ekonomického soupeření je originalita kultury a identity evropských regionů – a to je nejzajímavější zboží dneška. Úspěchy jsou ovšem dány tím, že umělecké a designérské obory, pěstované na vysokých školách ve městě, mají skvělé

zázemí a tak získaly mimořádnou proslulost. Většina populace pracuje v neustále se rozvíjející, proměnlivé a početné vrstvě malých a středně velkých organizací, podniků a firem. Velmi silná je rovněž i skupina osob, působících ve veřejném a státním sektoru (brněnská právnická obec skvěle rozvíjí moravské tradice). Významná část lidí pracuje doma pro firmy, existující kdoví kde ve světě. Velké průmyslové podniky neexistují, živá a vážená však je jejich tradice v podobě kulturně-technického dědictví, kultivovaného v bývalých průmyslových areálech. Ve městě je cítit hrdost na jeho průmyslovou, zejména strojírenskou, ale také i vojenskou tradici. Velmi atraktivní je i práce v bývalém zemědělství, které získalo silný estetický a romantický rozměr rodinných podniků či naopak sofistikované laboratorní výroby. Tajemstvím hospodářského úspěchu města je, že dlouhodobě realizovalo pečlivě promyšlenou politiku absorbování absolventů svých vysokých škol tak, aby rádi ve městě a jeho okolí zůstávali, zakládali zhusta vlastní malé firmy i rodiny. Dosaženo toho bylo již dávno tím, že tehdejší představitelé vysokých škol, magistrátu města, bank, významných organizací obchodu a průmyslu i představitelé médií a politických stran principy této politiky společně formulovali a vytrvale realizovali jako nadřazený zájem, spojující dílčí zájmy jejich institucí. Je zřejmé, že hodně lidí vidí štěstí v bohatém vnitřním životě, interakci s druhými a v zodpovědnosti. Viditelný rozvoj města je toho spíše sekundárním důsledkem. Investoři se sem hrnou jako vosy na med, protože se tu nápady rodí ve velkém.

Přílehlým regionem hýbou spory o to, kam přesunout neúnosně přetížené mezinárodní letiště, které již město nechce ve své blízkosti, elektronicky řízená automobilová doprava a dálnice již nejsou problémem.

Vize stagnace města Brna

Kvantitativní pohled. Samotné město má mezi 200 – 300 tisíci obyvateli. Je regionálním správním centrem zemědělské oblasti, ve které se moc nedaří. Je to vidět kolem, městečka v okolním regionu stárnou, kdo může, dojíždí za prací do Brna. Řada, zejména menších obcí v okolí, prostě zanikla. V jihomoravském regionu nežije již ani milion osob a to je na tom celkem dobře. Okresní městečka mají k sobě opět daleko, krajina se hodně proměnila – výrazné jsou jen silnice, živo je na staré dálnici, kolem je mnohem více lesů.

Kvalitativní pohled. Životaschopnost města významně stojí a padá s jeho postavením ve státní a regionální správě – hlavní penězovod do města jsou soudnictví a administrativa. Kdysi pýcha města, průmysl a strojírenství, jsou předmětem bájí. Starci vyprávějí o nadějích, vkládaných do vysokých škol, které se měly stát motorem rozvoje města. Nějaké vysoké školy sice asi existují, ale slouží jen těm, kteří nemají prostředky na pořádné studium v zahraničí – tj. hlavně přistěhovalcům. Vlastně ani nevím, jak se ty školy jmenují, ono je to jedno. Říká se, že vysoké školy skončily na tom, že se sice hodně rozrostly, ale to, co dělaly, zplanělo a pak postupně ubývali studenti a s nimi i peníze. Takže se jejich nové budovy rozprodaly. Ta část inteligence, která chtěla něčeho dosáhnout, odešla do ciziny a ti, kterým stačil usudlejší život, zůstali a postupně vymřeli. Ve městě se opět hovoří více jazyky a je tedy multikulturní. Z původní populace Moravanů zbyla snad polovina.

Investoři, které kdysi lákala laciná práce, zůstali již jen ve vyprávění starousedlíků – vlna těchto zlatokopů proběhla zemí o generaci zpět. Ti, kdo mají bystrou hlavu, odchází za

vzděláním do světa a zůstávají tam. Zaměstnání tu mají komunity lidí ze zemí bývalého Sovětského svazu a Asie. Jsou to celkem příjemní a zajímaví lidé, ale jsou jiní, střetů je všude plno a po večerech je lépe nevycházet. Ani oni to nemají s námi lehké, jsme hodně namyšlení a jaksi nedůtkliví.

Někteří říkají, že úpadek města byl způsoben globalizací, mohla za to EU a nedalo se s tím nic dělat. Jiní však jsou toho názoru, že za to mohou naši předkové. Cizí i naši vlastní. Hrabali především pod sebe, až všechno rozkradli. Banky hleděly jen na svůj zisk, podnikatelé na to, jak obstát v těžké konkurenci, až jim došel dech, z „mozků“ města se staly „lopaty“ EU a i tak skončili. Magistrát hlavně úřadoval. Inteligenti na vysokých školách byli zahleděni do své vědy, akademické prestiže, jednotlivé školy se kočkovaly o získání většího balíku peněz na vlastní expanzi, až všichni dohromady ztratili sebekritičnost a slova kvalita a smysl vlastní práce se pro ně staly nesrozumitelnými pojmy. Pak se divili, že nejsou potřeba – ani studentům, ani podnikatelům a průmyslu, ani městu samému. Jenže město ten pomalý vnitřní úpadek vědy a vzdělávání nepoznalo, kdo by se v tom taky vyznal, když se to nedá měřit, spoléhalo se na to, že si to vysoké školy samy ohlírají, protože školy měly být jeho slávou po zašlém průmyslu. A že motorem rozvoje města už školy nejsou, to se poznalo, až když se s tím nedalo nic dělat – až lidé v místní školy přestali věřit, protože cizí konkurence byla jasně lepší. A najednou město nemělo co nabídnout, proč a z čeho žít. Tvořivý a nadšený duch města se kamsi nenápadně vytratil.

No, ale pro nás, co jsme zbyli, stačí, že máme své dějiny, své soudnictví a Špilberk – a to nám nikdo nevezme.

Šílená vize rozvoje města Brna

Stalo se to, před čím kdysi varovali sci-fi autoři ekologických katastrof. El Niño a pár dalších činitelů se sešlo a jako v Jurském parku způsobilo, že se děly neuvěřitelné věci. Změnilo se klima, začaly tát ledy a hladiny světových moří se postupně zvedly. Z Moravské brány se téměř stal průliv, napříč Evropou. Spousta zemí a měst zmizela, lidé z nich odešli, ale Brno si hodně polepšilo, stal se z něj námořní přístav. Na místě bývalého Hlavního nádraží kotví loď, v Komárově je skutečně nákladní přístav, ale ne říční, jak to již v 50. letech 20. století plánoval jeden předvídavý profesor VUT. Protože hodně z civilizačních vymoženosti zůstalo jen v dějepisných knihách, těšívám se pohledem na dřevěné trojstěžníky, které mám tak rád, občas ovšem zabloudí i modernější malé tankery. Stávají na 5. nástupišti, kolej kterási, kusá. Tak prý se to kdysi jmenovalo. Ovšem koukám bedlivým okem, protože došly zprávy, že loupeživý admirál Torstenson se s flotilou opět toulá někde kolem Pálavských ostrovů.

Jak je všechno jiné, než co zažily generace našich předchůdců! Město Brno má sice opět hradby, a jaké, ovšem vejde se do nich z bídou tak 10 tisíc lidí. Ostatní žijí v kopcích na severu. Město ekonomicky stojí a padá s mezinárodním obchodem, zboží se vozí do zbytku České kotliny, ale město si také velmi cení svých škol. Na zdejší přírodovědecké fakultě učí Holanďané oceánologii a geografii, z Mendelovy zemědělské univerzity zůstala především lesnická a dřevařská fakulta (dřevo je dnes strategická surovina, ovšem stromy se pěstují jako hydroponie). Filozofická učí hlavně jazyky a na právnické se učí námořní a obchodní právo. Brněnská technika se vrátila do dob své největší slávy, zmizelo jen to inženýrské a

elektrotechnické haraburdí. Je na to nějaké muzeum. Mluví se tam převážně německy. Vojenská akademie má námořní fakultu a je velmi prestižní, je tam hodně Angličanů a Američanů. Na veterině se naplno věnují koním, protože koně jsou opět hlavní hybnou silou všeho. Za elitní vojenský útvar se považuje především brněnská námořní kavalerie, žádaná pro výsadky v zámoří. Od těch dob, kdy sem z Prahy převezli korunovační klenoty, se funkce Špilberku hodně změnila – stará pevnost kvete. Textilky jedou naplno, tedy co len z Vysočiny, hlavně na plachty, stačí. Škoda, že staré průmyslové areály zalila voda, nová Zbrojovka dnes stojí v arzenálu ve Stránské skále a odlévají tam poctivé, inteligentní kanóny, jako za starých časů. Z bývalé Královopolské jsou významné loděnice. Často mám pocit, že žijeme jako Robinson Crusoe – lidé, kdysi vzdělaní ve věku elektroniky a hi-tech, si musí umět poradit s velmi omezenou surovinovou základnou. Takže máme sice koně, ale po nebi občas letí i letadlo. Elektřiny je jen málo a jen pro někoho.

Ovšem staří folkloristé by měli radost! Nevěřili byste jak se „brněnské hantec“ obrodil a skvěle se snoubí v námořnických krčmách nového Oltecu s holandskými, portugalskými, německými a anglickými nadávkami do naprosto nečekaných novotvarů. A ty písňe! Janáček by se zbláznil radostí. Kulturně tedy město navázalo na své nejlepší tradice. Ještě že to Starobrnno se podařilo evakuovat na Žluták – nemocnice kupodivu nejsou třeba, mřeme hojně zdraví na moři. Hlavním problémem je vyznat se v počasí, rybách a dávat pozor na piráty. Přes horší materiální podmínky (kde je konec domácí televize!) žijeme vesele – děti se rodí spousty a náš svět je jasnější a srozumitelnější, než byl ten ve 20. století.

Brno je tedy skutečně slavné, mezinárodní a mnohokulturní. Nezakrnělo ve své provinciálnosti, jak někteří škarohlídi sýčkovali. Kdepak pouhé předměstí Vídně – žádná Vídeň není!